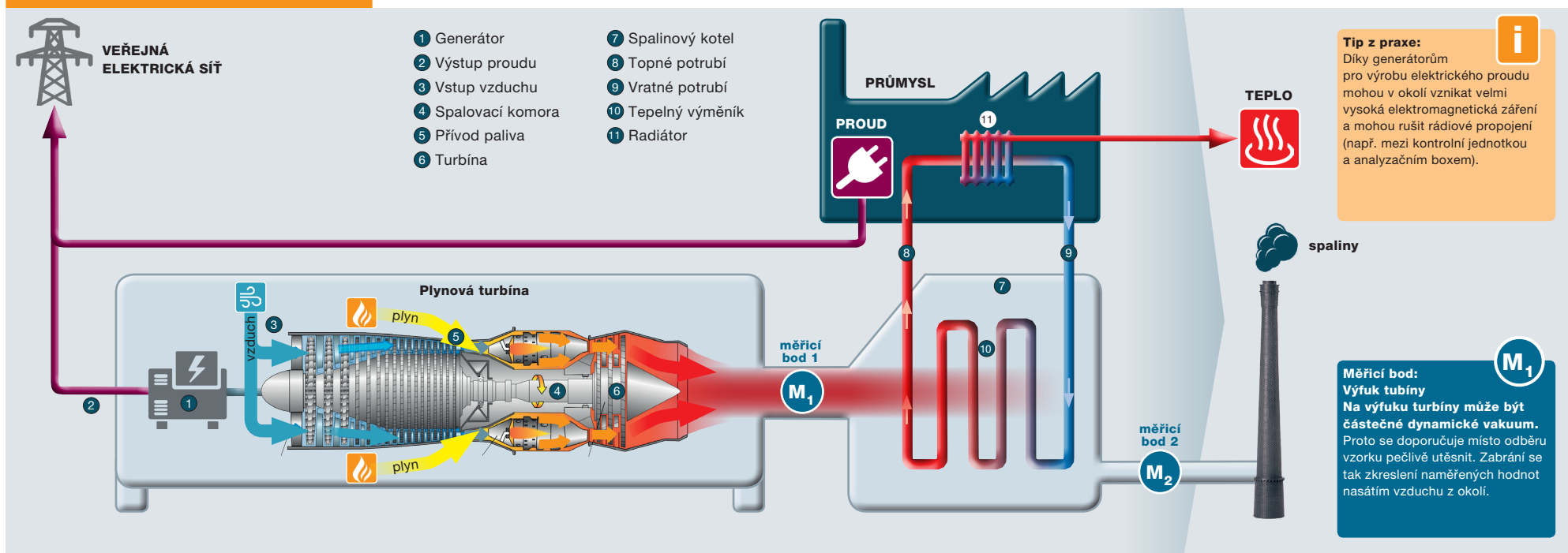

Popis aplikace plynové turbíny

Nákres & funkce

Typický spalovací proces plynové turbíny:

I. Kompresor

Kompresor nasává vzduch a stlačuje jej. Přitom teplota vzduchu stoupá. Dnes jsou běžné hodnoty koncového tlaku kompresoru pro plynové turbíny <10 MW pod 20 bar. Startér plynové turbíny se při začátku procesu nabíhání stará o pohon kompresoru. Kompresor je pro regulaci nasávaného množství vzduchu vybaven systémem lopatek, přes který dochází k ladění z vodících lopatek a tím se mění nasávaný objemový průtok vzduchu.

II. Spalovací komora

Z kompresoru proudí vzduch do spalovací komory. Tam je přimíšeno palivo, které je spalováno při téměř konstantním tlaku. Přitom se spaliny ohřívají na teploty nad +1000 °C. Přívodem energie do spalovací komory se zvyšuje rychlost spalin.

III. Turbína a generátor

V připojené turbíně expandují horké spaliny bohaté na energii zhruba na okolní tlak a snižují přitom svoji rychlost. Během procesu expanze předávají spaliny výkon turbíně. Cca $\frac{2}{3}$ tohoto výkonu je potřeba pro pohon kompresoru (nasávání vzduchu), přímo propojený generátor mění mechanickou energii na elektrickou. Na nízkotlaké straně je ještě k dispozici $\frac{1}{3}$ efektivního výkonu pro druhou vlnu, např. pro pohon generátoru, pohon kompresoru nebo čerpadla, než jsou horké spaliny odvedeny do kotle na odpadní teplo.

IV. Kotel na odpadní teplo

Protože mají spaliny ještě vysokou teplotu (+450 ... +600 °C), je možné je dále využít pro výrobu páry nebo pro různé kogenerační procesy ke zvýšení využití paliva. Po uvolnění v turbíně na okolní tlak jsou spaliny vypouštěny do okolí.

V. Spaliny

Ochlazené spaliny nakonec opouštějí kogenerační proces komínem, při současné teplotě pouhých cca. +70°C.

Popis aplikace plynové turbíny

Měření

M₁ Měřicí bod 1: kontrola spalovacího procesu

Kde se měří?

- Za turbínou

Proč se měří?

- Určení emisí turbíny
- Optimalizace účinnosti spalování turbíny
- Seřízení při různých bodech zatížení
- Optimalizace na nejvyšší efektivitu
- Snížení spotřeby paliva

Co se měří?

- O₂ - NO
- CO - NO₂

Typické vlastnosti spalin:

- Teplota spalin: +450 ... +600 °C
- Tlak ve spalinovém kanálu: až 25 mbar

Upozornění:

Na tomto odběrovém místě se vyskytuje dynamický podtlak → toto místo je třeba bezpodmínečně utěsnit, protože jinak je nasáván a měřen okolní vzduch.

M₂ Měřicí bod 2: kontrola dodržení regionálních hraničních hodnot pro emise

Kde se měří?

- Za kotlem na odpadní teplo

Proč se měří?

- Kontrola dodržování hraničních hodnot ve spalinách
- Měření spalin při hledání závady/diagnostice
- Měření spalin při pravidelných inspekcích a údržbě

Co se měří?

- O₂ - NO
- CO - NO₂

Typické vlastnosti spalin:

- Teplota spalin: +70 ... +90 °C
- Tlak ve spalinovém kanálu: ±2 mbar

Typické měřené hodnoty

Typické hodnoty a hraniční hodnoty zařízení s plynovými turbínami:

Měřená veličina	Typické hodnoty	Hraniční hodnoty
	M ₁	M ₂
O ₂	15 ... 18 %	15 % (referenční hodnota)
NO _x	25 ... 60 ppm	300 ... 350 mg/m ³
CO	0 ... 30 ppm	100 mg/m ³
CO ₂		
Prach		
Teplota plynu	+300 ... +400 °C	+70 ... +90 °C
Proudění plynu		
Vlhkost		

Výhody senzorů testo a systému ředění:

- Vysoká přesnost měření při nízkých koncentracích díky přesným senzorům CO_{low} a NO_{low}
- Velmi široký měřicí rozsah díky rozšíření měřicího rozsahu až o faktor 40 (2x, 5x, 10x, 20x, 40x)
- Automatické zapnutí funkce ředění chrání před přetížením, aniž by bylo měření přerušeno
- Automatická ochrana senzorů brání poškození senzoru při vysokých koncentracích
- Není potřeba žádný další „high-senzor“ (např. senzor NO a CO) → úspora nákladů
- Měřicí rozsah senzorů:
  - senzor O₂, 25 obj. %
  - senzor NO_{low}, 300 ppm, 12.000 ppm*
  - senzor CO_{low}, 500 ppm, 20.000 ppm*
  - senzor NO₂, 500 ppm

* Rozšíření měřicího rozsahu pro jednotlivé sloty faktorem ředění 40

Měřicí otvor

Upozornění:

Při výběru sondy je třeba zohlednit, že spalínové kanály mohou mít velký průměr (>1 m).

Výhody analyzátoru spalin testo 350:

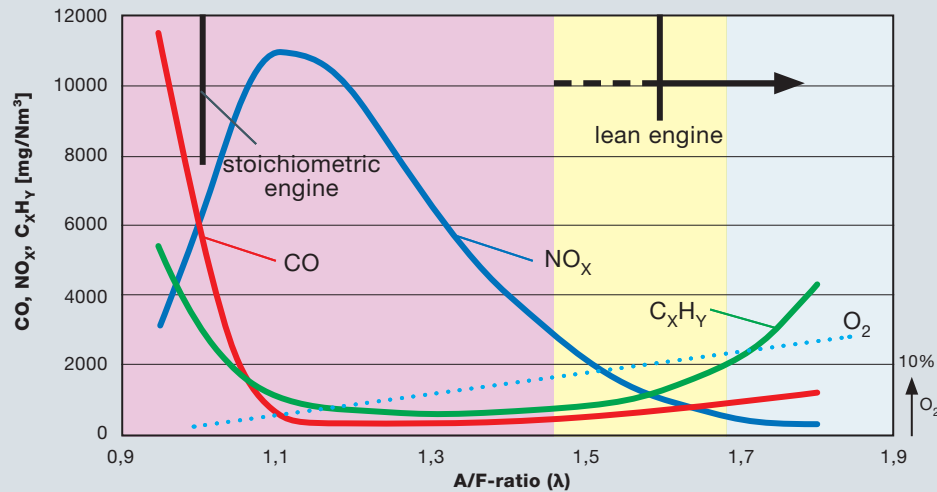
- Připravenost k měření během 30-ti sekund
- Obsluha vedená uživatelem s užitečnými přednastaveními přístroje
- Možnost jednoduché, precizní kalibrace provedené uživatelem i na místě měření
- Uzavřený, robustní pouzdro, odolné proti nárazům a nečistotám
- Předem zkalibrované senzory je možné vyměnit v terénu a jsou tak redukovány výpadky
- Analyzační box s průmyslovými konektory a lehce přístupnými servisními otvory
- Integrovaná úprava plynu chrání před ředěním měřených hodnot vlhkostí a před vymýváním např. NO₂ kondenzátem ve spalinách

Popis aplikace plynové turbíny

Teoretické znalosti 1

Chování spalín u plynových turbín

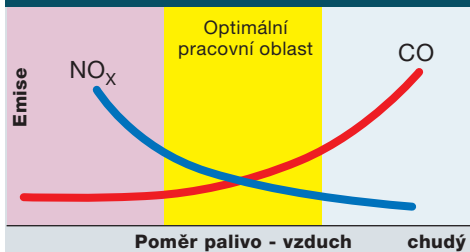

Obecně platí:

Podle poměru vzduchu ku podílu paliva se posunuje provozní bod na křivce spalování.

- NO_x = NO + NO₂**
- Skládá se z NO_x paliva a termického NO_x
  - Podíl NO₂ mohou být velmi nízké → nebezpečí vymytí je velmi vysoké (→ doporučen chladič plynu)
  - Také NO ve velmi nízkém rozsahu → senzor NO_{low}
- NO_x oddělené měření = senzory NO + NO₂

Optimální pracovní oblast

Emise NO_x u plynových turbín

- Plynové turbíny pracují s velkým množstvím přebytku vzduchu.
- Termická produkce NO_x velmi rychle stoupá, poté co bylo dosaženo stechiometrické teploty plamene.
- Zvýšením poměru palivo/vzduchu ve směru „chudý“ (více O₂) se sníží termická tvorba NO_x, avšak zvýší se emise CO.

Vycházejí z poměru „bohatý“

Vlastnosti:

NO_x (oxidy dusíku):

Zvýšený přívod vzduchu vede ke snížení teploty ve spalovací komoře. Produkce NO_x se zmenší, protože vzniká méně termického NO_x.

C_xH_y nebo HC (uhlovlodík např. metan):
Dobré smíchování paliva se vzduchem může při dobrém stavu vést k velmi nízkým hodnotám C_xH_y.

CO (kyslíčnick uhelnatý):

Přebytek kyslíku vede ve spalovacím procesu k tomu, že molekuly CO mohou reagovat s O₂ na CO₂ a tím jsou produkována jen malá množství CO.

Optimální pracovní oblast

Vycházejí z poměru „chudý“

Vlastnosti:

NO_x (oxidy dusíku):

Dalším snížením spalovací teploty se z největší části vylučuje produkce termického NO_x.

C_xH_y nebo HC (uhlovlodík např. metan):
Při příliš vysokém přebytku kyslíku se sníží spalovací teplota tak dalece, že již teplota plamene není dostačující k tomu, aby veškeré palivo (HC) spálila → vzestup hodnoty C_xH_y ve spalínách.

CO (kyslíčnick uhelnatý):

Příliš nízká spalovací teplota vede k neúplné oxidaci CO a tím k obnovenému vzestupu CO.

Tip z praxe:

Při nabíhání plynových turbín:

Při nabíhání mohou vzniknout vysoké koncentrace CO. V kombinaci s funkcí ředění (rozšíření měřicího rozsahu) je možné vedle vysokých přesností měřit také vysoké koncentrace pomocí senzorů CO_{low} a NO_{low}.

Optimálně seřízené plynové turbíny:

U optimálně seřízené turbíny mohou být hodnoty CO / NO velmi nízké (hodnoty NO_x < 10 ppm). Systémy s úpravnou plynu zabraňují ředění měřených hodnot vlhkostí a také absorpci NO₂ způsobenou kondenzátem ve spalínách. Tím mohou být výkonnostní úroveň a přesnost měření zachovány jako konstantní.

Popis aplikace plynové turbíny

Teoretické znalosti 2

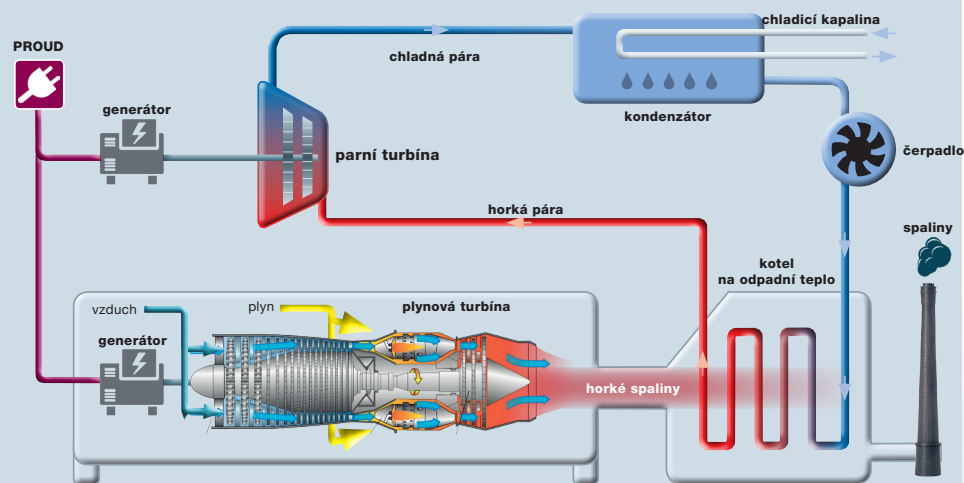
Rozdíl plynová a parní turbína

Turbína	Palivo	Rozsah teplot
Plynová turbína	Plynná a kapalná paliva (např. zemní plyn, benzín, propan, motorová nafta a kerosin).	Vysoký teplotní rozsah až +1.000 °C během spalování.
Parní turbína	Horká pára (většinou vodní pára), může se využít teplo např. z jaderných reaktorů, topenišť uhelných hořáků nebo plynových turbin. → Důležité: parní turbíny přicházejí do kontaktu pouze s produkovanou vodní párou, nikoliv s použitým palivem .	Nižší teplotní rozsah cca +450 ... +600 °C (teplota spalin primárního spalovacího procesu vyrábí potřebnou vodní páru).

Zvýšení efektivity energie kombinací plynové a parní turbíny:

→ Docílení vysoké elektrické efektivity energie kombinací plynové turbíny s parní turbínou. U takové kombinované plynové a parní elektrárny se využívají horké spaliny elektrárny s plynovou turbínou k ohřívání parního kotle. Tím se značně zvýší účinnost, protože připojená parní turbína zpravidla dosáhne znovu polovinu výkonu plynové turbíny.

Princip kombinované elektrárny s plynovou a parní turbínou

Kombinace rozšíření měřicího rozsahu a senzorů low

Nastavení přístroje:

Funkce ředění (faktory 2, 5, 10, 20, 40) u senzorů se aktivuje v závislosti na aplikaci → testo 350 kontroluje automaticky, zda jsou rozhodující senzory osazeny ve stanoveném slotu pro ředění (slot 6).

Způsob fungování:

1. Definování prahu odpojení senzorů
2. Pro slot 6: aktivování rozšíření měřicího rozsahu → volba faktoru ředění 2, 5, 10, 20, 40
3. Jakmile je dosaženo prahové hodnoty pro odpojení, je měřený plyn pro senzor ve slotu 6 automaticky, kontrolovaně ředěn okolním vzduchem (jiná možnost: dusíkem). → Ředící plyn je přiváděn přes čerpadlo a ventil na bázi pulzní šířkové modulace přes samostatný vstup pro ředící vzduch.
→ Pro ochranu cest plynu před prachem je předřazen ochranný filtr.
4. Pokud je i přes ředění znovu dosaženo prahu pro odpojení, zapne se automaticky ochrana senzoru, aby byly senzory ochráněny před zničením.

Příklad výpočtu: x40

Porovnání expozice senzoru a zobrazení přístroje	Měřicí rozsah senzoru CO _{low}	Měřicí rozsah senzoru CO _{low} s faktorem ředění 40*	Ochrana senzoru: měřicí rozsah senzoru CO _{low} s ředěním 40**
Zobrazení přístroje	500 ppm	10 000 ppm	20 000 ppm
Senzor CO_{low}	500 ppm	250 ppm	500 ppm → Ochrana senzoru proplachem čistým vzduchem při překročení 20 000 ppm

*Dodatečná nejistota měření při použití ředění jednotlivých slotů 2 % z nam. hodn.

**Měřicí rozsah senzoru CO_{low}: 20 000 ppm

Tip z praxe:

- Při výskytu rušivých plynů v okolním vzduchu zasunout hadici na vstupu pro ředění a přenést do čistého ovzduší*.
- Při použití plynu z plynové lahve (např. dusík) je třeba respektovat max. tlak 30 hPa.
- Ředěním se změní také rozlišení zobrazení měřených hodnot.
Příklad: bez ředění je rozlišení 1 ppm, s faktorem 10 je rozlišení 10 ppm.

* Pozor na omezení ohledně průměru a délky.